

Wacław Suski

HISTORIA

1. Część informacyjna

1.1 Wyniki egzaminu

Do tegorocznego egzaminu maturalnego z historii, który został przeprowadzony w dniu 17 maja 2010 r., przystąpiło 2669 zdających. Poziom podstawowy został wybrany przez 1267 maturzystów, natomiast poziom rozszerzony wybrało 1402 uczniów. Zdający wybierali historię przede wszystkim w liceach ogólnokształcących, zwłaszcza na poziomie rozszerzonym (tabela 1).

Tabela 1. Liczba uczniów na egzaminie maturalnym z historii (przystępujący po raz pierwszy, stan 30 czerwca)

Typ szkoły	Liczba zdających		
	Ogółem	poziom podstawowy	poziom rozszerzony
<i>OKE Wrocław</i>			
LO	2400	1029	1371
LP	88	80	8
T	166	146	20
LU	15	12	3
TU			
RAZEM	2669	1267	1402
<i>dolnośląskie</i>			
LO	1829	774	1055
LP	75	68	7
T	116	104	12
LU	14	11	3
TU			
RAZEM	2034	957	1077
<i>opolskie</i>			
LO	571	255	316
LP	13	12	1
T	50	42	8
LU	1	1	
TU			
RAZEM	635	310	325

W skali całego okręgu, obejmującego województwa dolnośląskie i opolskie, średni wynik procentowy wyniósł 51,4% dla poziomu podstawowego i był zbliżony do ubiegłorocznego. Dla poziomu rozszerzonego natomiast średni wynik wyniósł 48,8% i był niższy o 2,2 punktu procentowego od ubiegłorocznego.

Tabela 2. Średni wynik procentowy zdających egzamin maturalny z historii (przystępujący po raz pierwszy, stan 30 czerwca)

Typ szkoły	Średni wynik procentowy	
	p. podstawowy	p. rozszerzony
<i>OKE Wrocław</i>		
LO	52,9	49,3
LP	38,7	31,0
T	47,7	27,0
LU	44,6	26,7
TU		
RAZEM	51,4	48,8
<i>dolnośląskie</i>		
LO	52,1	49,0
LP	38,2	27,7
T	47,8	27,3
LU	42,9	26,7
TU		
RAZEM	50,5	48,5
<i>opolskie</i>		
LO	55,5	50,2
LP	41,8	54,0
T	47,5	26,5
LU	63,0	
TU		
RAZEM	53,9	49,6

Na uwagę zasługuje fakt, że średnie wyniki w całym okręgu na poziomie podstawowym są wyższe niż na poziomie rozszerzonym. Ponadto lepsze wyniki osiągnęli zdający z województwa opolskiego aniżeli z województwa dolnośląskiego, zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym. W poszczególnych typach szkół najwyższe wyniki uzyskali tradycyjnie uczniowie liceów ogólnokształcących, dotyczy to zarówno poziomu podstawowego i rozszerzonego.

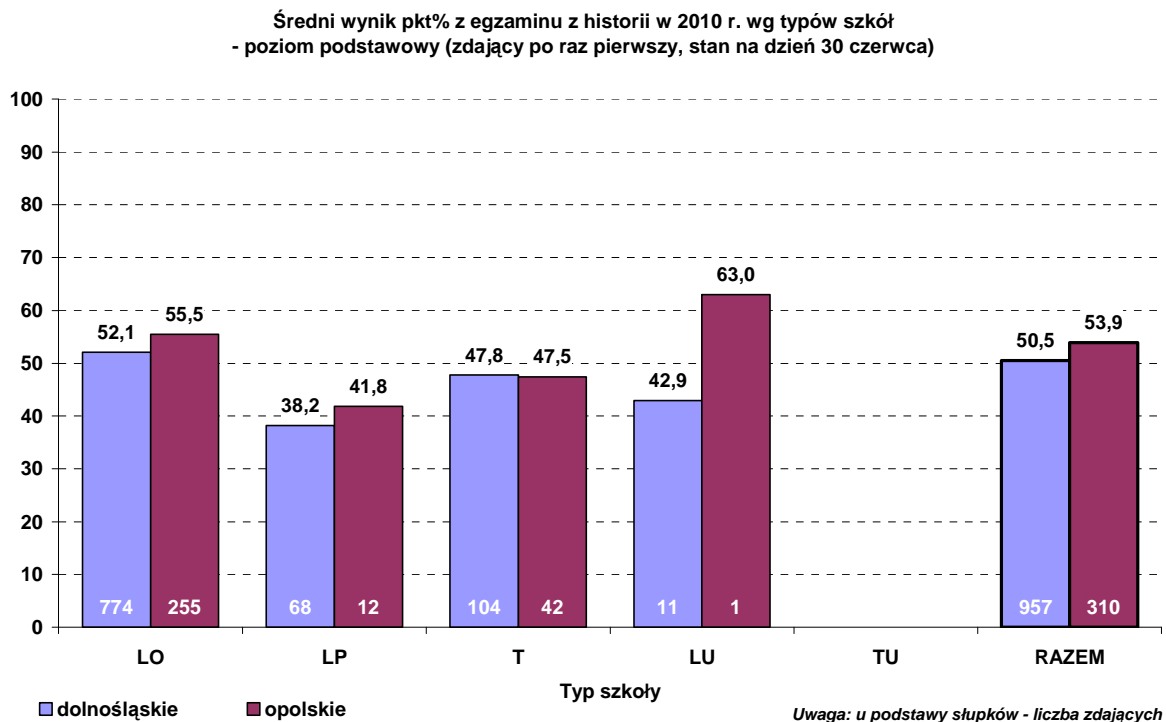

Diagram 1. Średni wynik procentowy wg typów szkół, z podziałem na województwa – poziom podstawowy

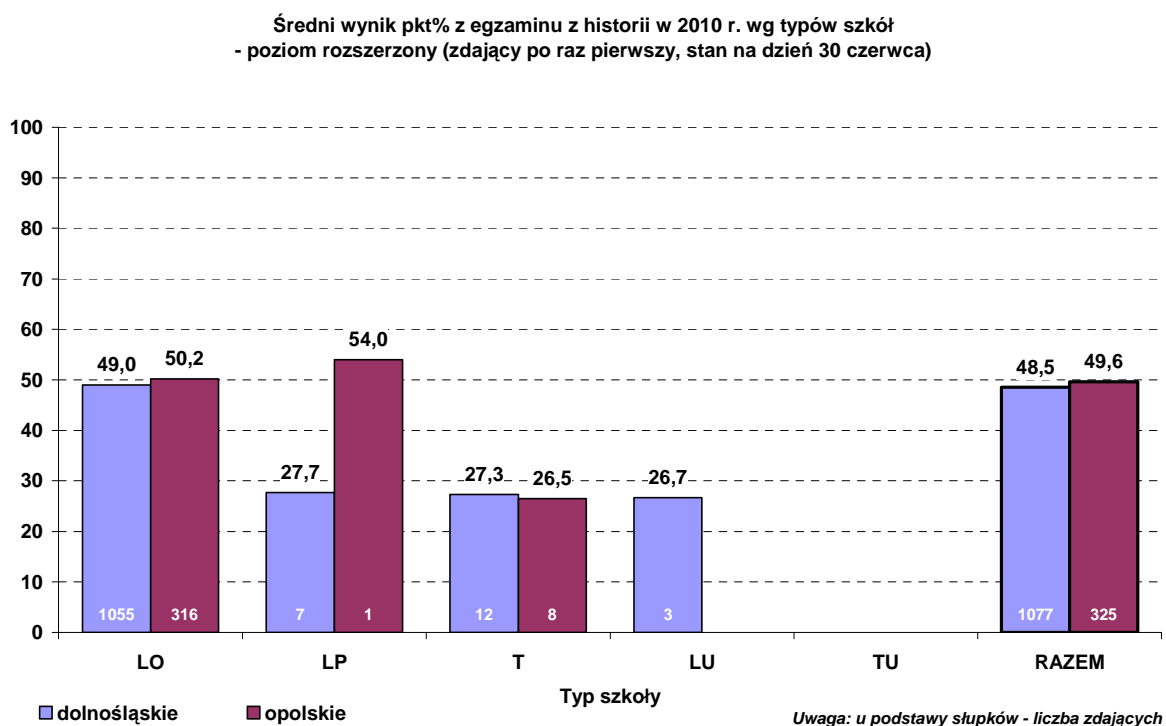

Diagram 2. Średni wynik procentowy wg typów szkół, z podziałem na województwa – poziom rozszerzony

1.2 Struktura i opis arkusza podstawowego

Tegoroczny arkusz maturalny składał się z 37 zadań, za które można było uzyskać 100 punktów. W 58 % struktury punktowej obejmowały one zagadnienia z historii Polski w pozostałych zaś 42 % problematykę historii powszechnej. Konstrukcja arkusza uwzględniała również podział na epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, XIX wiek i XX wiek. Liczba zadań przyporządkowanych poszczególnym epokom była w miarę równa, tzn. około sześciu dla każdej z nich. Jeszcze jednym kryterium, jakie zastosowano w budowie arkusza, była tematyka. Zadania odwoływały się do historii politycznej, społeczno-gospodarczej i szeroko rozumianej kultury. Wyżej wymienione podziały są specyficzne dla przedmiotu, jakim jest historia. Oprócz tego arkusz realizował standardy wymagań egzaminacyjnych wspólne dla wszystkich przedmiotów maturalnych. Standard I *wiadomości i rozumienie* zrealizowany został w zadaniach o łącznej liczbie punktów 24; standard II *korzystanie z informacji* był realizowany w zadaniach o łącznej liczbie punktów 54; standard III *tworzenie informacji* obejmował zadania, za które można było uzyskać 20 punktów. W arkuszu dominowały zadania o charakterze otwartym, można było za nie otrzymać 65 punktów.

1.3 Kartoteka arkusza podstawowego

Arkusz maturalny w bieżącym roku szkolnym charakteryzował się dużą liczbą zadań, w których wykorzystywano różnorodne materiały źródłowe. Można było uzyskać za ich rozwiązanie aż 70 punktów. Dominowały zadania ze źródłami pisanymi, było ich 15, za ich rozwiązanie można było otrzymać 41 punktów. Oprócz tego wykorzystywano źródła ikonograficzne, wśród których były dwie karykatury, poprawne ich zinterpretowanie gwarantowało uzyskanie 7 punktów. Łącznie za zadania, w których wykorzystano źródła ikonograficzne, można było uzyskać 17 punktów. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż jest to już kolejny arkusz maturalny, w którym znalazło się mało zadań z mapą historyczną (zad. 22 i zad. 2B). Maturzysta mógł za nie uzyskać 3 punkty (3% wartości punktowej całego arkusza). Znajomość geografii historycznej przydawała się jednak w rozwiązywaniu innych zadań, które pozbawione były w obudowie mapy historycznej np. w zadaniu 32 lub 36. Za rozwiązanie trzech zadań, w których zastosowano w obudowie źródła statystyczne, można było uzyskać łącznie 9 punktów.

Zadania bez obudowy źródłowej stanowiły pozostałą część arkusza, za ich rozwiązanie można było otrzymać 30 punktów. Były to pytania o identyfikację postaci historycznych, przyporządkowanie lub podanie terminów historycznych lub porządkowanie wydarzeń w czasie.

Z powyższych rozważań wniosek płynie dość oczywisty – należy w przygotowaniach do matury poświęcić więcej czasu na analizę różnych źródeł historycznych. Szczególną uwagę należałoby zwrócić na pracę ze źródłami pisanymi o różnorodnym charakterze (kroniki, listy, literatura piękna, monografie).

Kartoteka arkusza egzaminacyjnego z historii – poziom podstawowy

Zadanie		Badana czynność Zdający:	Epoka	Zakres treści ze standardu I	Standard	Pkt	Typ zadania
1.	A.	rozpoznaje cechy sztuki egipskiej	A	I.9.1	II.6	2	O
	B.	umieszcza obiekt w kręgu kulturowym		I.9.1	II.6	1	O
2.	A.	rozpoznaje postać historyczną, uogólniając informacje	A	I.6.3	II.5	1	O
	B.	umieszcza obiekt w przestrzeni		I.7.3	II.1	1	Z
3.		umieszcza wydarzenia w czasie i przestrzeni	A	I.5.2	II.1	4	Z
4.	A.	rozpoznaje cechy cywilizacji rzymskiej	A	I.9.1	II.6	1	O
	B.	zna korzenie antyczne współczesnych zjawisk kulturowych			I	1	O
5.	A.	umieszcza w przestrzeni zjawisko społeczne	A	I.5.4	II.1	1	O
	B.	rozpoznaje i nazywa negatywne zjawisko w życiu społecznym			II.5	1	O
6.		umieszcza budowle obronne w przestrzeni	A	I.8.1	II.1	3	O
7.	A.	porównuje okoliczności wydarzeń i formułuje wniosek	B	I.5.6	III.1	1	O
	B.	zna wydarzenie – wskazuje postać w nim występującą			I	1	Z
8.		podaje informacje dotyczące początków chrześcijaństwa w Europie	B	I.7.5	I	2	O
9.		rozpoznaje prawidłowe użycie terminów historycznych	B	I.2.7 I.3.7	I	2	Z
10.		zna dokonania postaci – rozpoznaje postaci świętych	B	I.6.12	I	4	O
11.	A.	rozpoznaje style w sztuce	B/C	I.9.5	II.6	2	Z
	B.	wskazuje style sztuki średniowiecza			I	2	Z
12.		ocenia prawdziwość wniosków na podstawie materiału statystycznego	B	I.4.10	III.2	2	Z
13.	A.	identyfikuje postać króla, uogólniając informacje	B	I.6.11	II.5	1	O
	B.	rozpoznaje wydarzenie, uogólniając informacje		I.5.6	II.5	1	O
	C.	rozpoznaje wydarzenie, uogólniając informacje		I.1.8	II.5	1	O
14.	A.	rozpoznaje postać, uogólniając informacje	C	I.6.11	II.5	1	O
	B.	korzysta ze źródła i podaje osiągnięcia			II.7	2	O
15.		podaje pojęcia z zakresu historii wojskowości	C	I.5.11	I	3	O

16.		podaje informacje dotyczące zmian terytorialnych państwa polskiego	C	I.1.8 I.5.8	I	3	O
17.	A.	uogólnia informacje– zidentyfikowanie władcy, który podpisał przedstawiony dokument	C	I.5.11	II.5	1	Z
	B.	ocenia skutki wydarzenia			III.2	1	O
18.	A.	wyszukuje informacje z tekstu służące identyfikacji instytucji oświatowej	C	I.8.7 I.9.7	II.7	1	O
	B.	umieszcza wydarzenie w czasie			II.1	1	Z
19.	A.	rozpoznaje powstanie narodowe na podstawie informacji zawartych w źródle	C	I.5.9	II.7	1	O
	B.	wskazuje cechy charakterystyczne epoki			I.8.11	II.6	1
20.	A.	korzysta ze źródła statystycznego i weryfikuje prawdziwość sformułowanych wniosków	C	I.6.11	III.2	2	Z
	B.	korzysta ze źródła statystycznego			II.7	1	O
	C.	zna termin historyczny			I	1	O
21.	A.	identyfikuje postać cara	D	I.6.11	II.5	1	Z
	B.	rozpoznaje wydarzenie, którego interpretację przedstawiono w źródle			II.5	1	O
23.		umieszcza w czasie wydarzenia przedstawione na mapach Półwyspu Apenińskiego	D	I.1.6	II.1	2	Z
23.	A.	wyjaśnia przyczynę zaprezentowanego wydarzenia	D	I.6.9	II.2	1	O
	B.	wybiera informacje wyjaśniające stanowisko autora			II.7	1	O
24.		zna osiągnięcia cywilizacyjne i umieszcza je w czasie	D	I.8.3	I	1	Z
25.	A. B.	porównuje procesy ekonomiczne na dwóch obszarach	D	I.4.10	III.1	2	O
	C.	formułuje wniosek, uwzględniając zmiany w rozwoju gospodarczym trzech obszarów			III.2	1	O
26.		rozpoznaje postaci sławnych kobiet	D	I.6.11	I	3	Z
27.		porządkuje chronologicznie wydarzenia	D	I.5.6	II.1	2	Z
28.		zestawia informacje z dwóch źródeł: tablicy genealogicznej i źródła pisanego	D	I.9.11	II.7	3	O
29.	A.	uogólnia informacje i rozpoznaje rewolucje rosyjskie	E	I.2.4	II.5	2	O
	B.	umieszcza wydarzenia w czasie			II.1	1	O
30.	A.	uogólnia informacje, podając adresata listu	E	I.1.9	II.5	1	O
	B.	podaje nazwę nurtu politycznego			I	1	O
31.	A.	odczytuje informacje i identyfikuje postać	E	I.4.10	II.7	1	O

	B.	zna nazwę okręgu przemysłowego			I	1	O
32.	A.	rozpoznaje wydarzenie, uogólniając informacje	E	I.5.2	II.5	1	O
	B.	podaje funkcje, które pełnił Władysław Sikorski		I.6.11	I	2	O
33.		umieszcza wydarzenia w czasie	E	I.5.2	II.1	5	O
34.		formułuje interpretację źródła ikonograficznego	E	I.4.10	III.2 III.3	5	O
35.		rozpoznaje pojęcia dotyczące historii powszechnej po II wojnie światowej	E	I.9.2 I.5.2	I	3	Z
36.	A.	rozpoznaje wydarzenie	E	I.5.9	II.7	1	O
	B.	wskazuje podobieństwa między wydarzeniami			III.1	1	O
	C.	uzasadnia sformułowaną przez autora listu ocenę			III.3	1	O
37.		porządkuje chronologicznie wydarzenia	E	I.6.11	II.1	2	Z

1.4 Struktura i opis arkusza rozszerzonego

Tegoroczny arkusz składał się z 24 zadań. Za ich rozwiązanie uczeń mógł uzyskać 50 punktów. Zgodnie z regulami, które obowiązują przy konstruowaniu arkusza podzielony był on na trzy części: testową, za którą zdający mógł otrzymać 20 punktów, źródłową, na którą przypadło 10 punktów i zadanie rozszerzonej wypowiedzi (tzw. wypracowanie) o wartości 20 punktów. Podobnie jak przy konstrukcji arkusza na poziomie podstawowym zastosowano kilka kryteriów podziału zadań. W związku z tym podzielone one zostały po pierwsze między epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX, wiek XX. Kolejnym zastosowanym podziałem było ułożenie zadań według problematyki: politycznej, społeczno-gospodarczej i szeroko rozumianej kultury. W arkuszu zdecydowanie dominowały zadania o charakterze otwartym, łączna ich wartość punktowa to 46 na 50 możliwych do zdobycia punktów. Realizowane były również charakterystyczne dla wszystkich przedmiotów maturalnych standardy wymagań egzaminacyjnych. Zadania o łącznej liczbie 3 punktów realizowane były w zakresie standardu I *wiedomości i rozumienie*. Zakres standardu II *korzystanie z informacji* odpowiadał zadaniom o łącznej wartości 19 punktów. Trzeci, standard *tworzenie informacji* realizowany był w zadaniach o łącznej liczbie 8 punktów. Zupełnie oddzielnie należy potraktować zadanie rozszerzonej odpowiedzi, ponieważ realizuje ono jednocześnie wszystkie trzy standardy.

1.5 Kartoteka arkusza rozszerzonego

Część testowa

W tej części dominowały zadania z różnorodnym materiałem źródłowym, można za nie było uzyskać 17 punktów, czyli 34% wartości całego arkusza. Najwięcej punktów (dziewięć) otrzymywał uczeń za analizę źródeł pisanych. Zwraca uwagę stosunkowo duża wartość punktowa (pięć) zadań opartych na materiale ikonograficznym. W tej części znalazły się również pytania oparte o dane statystyczne i mapę historyczną. Jedynie trzy punkty można było zdobyć za zadania bez żadnej obudowy źródłowej, dotyczyły one chronologii lub znajomości terminów historycznych.

Część źródłowa i odpowiedź rozszerzona

Materiał użyty w tej części arkusza miał charakter monograficzny i poświęcony został relacjom polsko-francuskim na przestrzeni dziejów – od średniowiecza poczynając na XX wieku kończąc. Pod względem tematycznym zadania dotyczyły, w przeważającym stopniu, historii politycznej. Źródła pisane (akty prawne oraz opisowe) stanowiły znaczący udział tej części arkusza maturalnego, wartość punktowa tego typu zadań wynosi 7 punktów. Oprócz wyżej opisanych materiałów w obudowie źródłowej użyte zostały źródła ikonograficzne (karykatura) oraz mapa historyczna.

Kolejnym elementem tej części było tzw. wypracowanie, którego obydwie tematy poświęcone były historii Polski i Francji. Pierwszy z nich dotyczył czasów nowożytnych i porównania władzy monarszej obydwu państw. Drugi natomiast obejmował okres XX wieku i dotyczył wpływu wydarzeń międzynarodowych na stosunki polsko-francuskie w latach 1918-1939.

Pod względem tematycznym cały arkusz zdominowany był przez historię polityczną, łączna wartość zadań waha się na poziomie około 40 punktów na 50 możliwych. Pozostałe punkty przypadają na tematykę społeczno-gospodarczą i kulturalną.

Z powyższych rozważań wniosek płynie dość oczywisty – należy w przygotowaniach do matury poświęcić więcej czasu na analizę różnych źródeł historycznych. Szczególną uwagę należałoby zwrócić na pracę ze źródłami pisаныmi o różnorodnym charakterze (kroniki, listy, literatura piękna, monografie). Oczywiście o ile ta tendencja w konstrukcji zadań utrzyma się w przyszłym roku.

Dokładniejsza analiza arkusza maturalnego nastąpi po uzyskaniu wyników egzaminu. Pozwolą one na ocenę stopnia łatwości i trudności zadań.

Kartoteka arkusza egzaminacyjnego z historii – poziom rozszerzony

Zadanie	Badana czynność		Epo-ka	Zakres treści ze standardu I	Standard	Liczba pkt.	Typ zadania
	Zdający:						
Test							
1.	A.	odczytuje informacje ze źródła i podaje termin historyczny	A	I.1.2 I.5.2	II.7	1	O
	B.	uzasadnia stwierdzenie, odwołując się do źródła			III.3	1	O
2.	identyfikuje polityka na podstawie informacji ze źródła		A	I.2.4	II.5	1	Z

3.		wyjaśnia przyczyny interpretacji wydarzeń	B	I.5.6	II.2	1	O
4.		zna skutki wydarzeń historycznych	B	I.3.4	I	1	Z
5.		formułuje opinię wynikającą z porównania dwóch źródeł i uzasadnia odpowiedź	C	I.7.12	III.1 III.2 III.3	1	O
6.		rozpoznaje cechy charakterystyczne stylów w architekturze	B/C	I.9.1	II.6	2	O
7.	A.	podaje termin określający przedstawioną w źródle decyzję	C	I.6.11	II.7	1	O
	B.	podaje termin historyczny			I	1	O
8.		uogólnia informacje ze źródła kartograficznego	C	I.5.6	II.5	1	O
9.	A.	identyfikuje postać na podstawie informacji	D	I.6.9	II.7	1	O
	B.	wyjaśnia działania polityczne, o których mowa w źródle			II.5	1	O
10.		porównuje zmiany zachodzące w określonym czasie na różnych obszarach państwa, wskazuje obszar wg wskazanego kryterium i wyjaśnia przyczynę zjawiska	D	I.4.7	II.4 II.2	1	O
11.		umieszcza wydarzenia w czasie panowania władcy	D	I.5.2	II.1	1	Z
12.	A.	identyfikuje postać, korzystając z fragmentu biografii i tablicy genealogicznej	E	I.6.11	II.7	1	O
	B.	uzasadnia sformułowaną ocenę			III.3	1	O
13.		identyfikuje wydarzenie, korzystając z tekstu źródłowego	E	I.5.11	II.7	1	O
14.		rozpoznaje (identyfikuje) postać ze źródła ikonograficznego	E	I.7.5	II.5	1	O
15.		zna fakty historyczne lub pojęcia	E	I.4.3	I	1	Z
Część źródłowa							
16.		porównuje źródła i wyciąga wnioski, podając nazwę formy monarchii	B	I.2.6R	III.1R	1	O
17.		uogólnia informacje ze źródeł, podając stosowane w historiografii nazwy aktów prawnych	B	I.5.5	II.1R	2	O
18.		identyfikuje postać na podstawie tekstu	B	I.6.17R	II.1R	1	O
19.		interpretuje informacje ze źródła	D	I.5.14R	III.2R	1	O
20.		porównuje reakcje społeczeństwa i rządu na wydarzenie oraz podaje przyczyny różnic	D	I.6.15R	III.1R	1	O
21.		odczytuje informacje ze źródła	D	I.5.17R	II.1 R	1	O
22.		interpretuje źródło ikonograficzne	D	I.5.17R	III.2R	2	O
23.		wyjaśnia związki między faktami	D	I.5.15R	II.2R	1	O

Wypracowanie – zadanie rozszerzonej odpowiedzi						
24.I	formuluje dłuższą wypowiedź pisemną na zadany temat (historia powszechna i historia Polski XVII w.)	C	I.2.11R I.2.12R	I-III	20	O
24.II	formuluje dłuższą wypowiedź pisemną na zadany temat (historia powszechna i historia Polski XX w.)	E	I.5.18R I.5.21R I.5.24R	I-III	20	O

2. Analiza wyników egzaminu maturalnego z historii

2.1 Interpretacja wyników w oparciu o wskaźniki łatwości zadań

Poziom podstawowy

Tabela 3. Wskaźnik łatwości zadań dla poziomu podstawowego

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numery zadań	Liczba zadań
0,00 – 0,19	bardzo trudne	16, 18B, 21B, 23, 31A, 36A, 36B	7
0,20 – 0,49	trudne	1A, 3B, 7A, 8, 11A, 14, 15, 17, 19B, 20C, 21A, 27, 29, 30B, 32B, 34, 36C, 37	18
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	2A, 6, 9, 10, 13B, 13C, 18A, 19A, 22, 24, 25C, 31B, 33, 35	14
0,70 – 0,89	łatwe	1B, 2B, 3A, 4, 5, 11B, 12, 13A, 20B, 25A, 25B, 26, 28B, 30A, 32A	15
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	20A, 28A	2

W tegorocznym arkuszu na poziomie podstawowym dominowały zadania trudne, zwraca uwagę stosunkowo duża liczba zadań bardzo trudnych. Do najtrudniejszych należało zadanie 16, w którym uczniowie proszeni byli o podanie informacji dotyczących skutków wojen prowadzonych przez Rzeczypospolitą w XVII wieku. Należało uzupełnić tabelę, podając informacje na temat traktatów zawieranych przez Polskę w XVII wieku. Do równie trudnego należało zadanie 21B, w którym zdający mieli rozpoznać wydarzenie historyczne skomentowane w wierszu Adama Mickiewicza *Reduta Ordona* (prawdopodobnie analizowanym na lekcjach języka polskiego). Do najłatwiejszych zadań należało 28A, w którym zdający miał podać odpowiednie imiona przedstawicieli rodziny Kossaków. W odpowiedzi pomóc miało zestawienie dwóch rodzajów źródeł: tablicy genealogicznej rodziny i fragmentu biografii jednego z jej reprezentantów.

Analiza stopnia trudności zadań pozwala na następujące uwagi:

Do najtrudniejszych zadań należały te, które wymagały znajomości faktów zapamiętanych przez zdających, nie wynikających bezpośrednio z danych w obudowie źródłowej.

Zdający nie mieli natomiast problemów z zadaniami, w których polecenia wprost odwoływały się do materiału źródłowego.

W związku z tym, że arkusz zdominowany jest przez zadania z obudową źródłową, w przygotowaniach do przyszłorocznej matury należy w dalszym ciągu poświęcić wiele czasu na analizę różnorodnych tekstów źródłowych. W wyniku tego uczniowie nabiorą większej sprawności w

formułowaniu wniosków, dostrzeganiu związków przyczynowo-skutkowych i odczytywaniu kontekstów historycznych.

Poziom rozszerzony

Tabela 4. Wskaźnik łatwości zadań dla poziomu rozszerzonego

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numery zadań	Liczba zadań
0,00 – 0,19	bardzo trudne	8	1
0,20 – 0,49	trudne	1A, 6, 9A, 10, 13, 24	6
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	1B, 2, 3, 4, 9B, 11, 14, 16, 17, 19	10
0,70 – 0,89	łatwe	7, 12, 15, 18, 20, 21, 22, 23	8
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	5	1

W arkuszu na poziomie rozszerzonym, w odróżnieniu od poziomu podstawowego, dominują zadania umiarkowanie trudne. Do najtrudniejszych należało zadanie 8, które polegało na nadaniu tytułu mapie historycznej. Zdający popełniali kardynalne błędy, tytułując tę mapę np. wojna polsko-bolszewicka 1918-1920. Od wielu lat, tego typu zadania należą do najtrudniejszych w arkuszach maturalnych. Kolejnym zadaniem, które sprawiało maturzystom najwięcej trudności było polecenie 24, czyli dłuższa wypowiedź tzw. wypracowanie (współczynnik łatwości 0,25). Analiza tego problemu zostanie przedstawiona w dalszej części raportu. Zadanie piąte arkusza rozszerzonego było zaś najłatwiejsze (współczynnik łatwości wynosił 0,95). Polegało ono na porównaniu dwóch rodzajów źródeł historycznych (ikonograficzne i pisane), które dotyczyły osiedlania się w Zamościu. W odpowiedzi należało rozstrzygnąć czy informacje zawarte w jednym źródle znajdują potwierdzenie w drugim oraz uzasadnić swoje stanowisko. Uwagę zwraca fakt, że duża część zadań łatwych pochodzi z drugiej części (tzw. źródłowej) arkusza maturalnego. Są to zadania, które zdający muszą rozwiązać tylko na podstawie tekstów źródłowych.

Analiza powyższych danych pozwalają na następujące spostrzeżenia:

W dalszym ciągu jednym z najtrudniejszych zadań arkusza maturalnego z historii na poziomie rozszerzonym jest tzw. wypracowanie. W przygotowaniach do przyszłorocznej matury należy zwrócić jeszcze więcej uwagi na tę część arkusza, ponieważ od tego niejednokrotnie zależą dalsze losy maturzystów.

Trudność sprawiły zdającym również te zadania, w których na podstawie różnych źródeł należało zidentyfikować postać, wydarzenie lub style architektoniczne. Oznacza to, że w analizie materiału źródłowego potrzebna jest znajomość podstawowych faktów, pojęć, postaci. Przykładami dobrze ilustrującymi ten problem są kłopoty zdających z zadaniami 13, 6, 9A.

2.2 Zadanie rozszerzonej odpowiedzi tzw. wypracowanie – wyniki i propozycje

Tabela 5. Rozkład punktowych wyników tzw. wypracowania: a) w 2009 r. i b) w 2010 roku

a)						b)							
Poziom/ Punkty	LO	LP	LU	T	Suma	Poziom/ Punkty	LO	LP	LU	T	Suma		
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
0 pkt	21,9	68,3	50,0	38,2	24,2	0 pkt	14,7	53,6	66,7	37,9	15,9		
pierwszy	1 pkt	12,8	15,9		23,5	13,2	pierwszy	1 pkt	12,3	17,9		13,8	12,4
	2 pkt	12,6	7,3		11,8	12,4		2 pkt	11,1	10,7	33,3	17,2	11,2
	3 pkt	10,2	3,7		13,2	10,1		3 pkt	9,0			10,3	8,9
	4 pkt	6,8	2,4		8,8	6,7		4 pkt	7,3			3,4	7,1
	5 pkt	5,9	1,2		1,5	5,6		5 pkt	6,7	3,6		10,3	6,7
drugi	6 pkt	5,1			1,5	4,8	drugi	6 pkt	6,2			3,4	6,0
	7 pkt	4,1		50,0	1,5	3,9		7 pkt	4,4	7,1		3,4	4,4
	8 pkt	4,1				3,8		8 pkt	4,0				3,9
	9 pkt	3,0				2,8		9 pkt	3,7				3,6
	10 pkt	3,6	1,2			3,4		10 pkt	5,0	3,6			4,9
trzeci	11 pkt	1,9				1,8	trzeci	11 pkt	3,3				3,2
	12 pkt	2,5				2,3		12 pkt	2,8				2,7
	13 pkt	1,6				1,5		13 pkt	1,9	3,6			1,9
	14 pkt	1,4				1,3		14 pkt	2,1				2,0
	15 pkt	1,1				1,0		15 pkt	2,1				2,1
czwarty	16 pkt	0,9				0,8	czwarty	16 pkt	1,2				1,1
	17 pkt	0,3				0,3		17 pkt	0,9				0,9
	18 pkt	0,1				0,1		18 pkt	1,0				1,0
	19 pkt							19 pkt	0,3				0,2
	20 pkt	0,0				0,0		20 pkt	0,1				0,1

Powyższe dane ukazują wyniki jakie osiągnęli zdający rozwiązując zadania rozszerzonej wypowiedzi, czyli tzw. wypracowania, w roku 2009 i 2010. Spojrzenie na nie przez pryzmat poziomów wymagań daje możliwość prześledzenia zmian, jakie nastąpiły między rokiem 2009 a 2010.

Klucz punktowania wypracowania zakłada wydzielenie czterech poziomów wymagań, przy następujących zakresach punktacyjnych: I poziom 1-5 punktów; II poziom 6-10 punktów; III poziom 11-15 punktów; IV poziom 16-20 punktów. Uczniów, którzy znaleźli się poza kluczem punktowania i otrzymali za wypracowanie zero punktów w 2009 roku było 541, czyli ponad 24% wszystkich zdających, natomiast w 2010 roku było ich 255, czyli prawie 16% piszących.

Analiza powyższych wyników uzyskanych przez zeszłorocznych i tegorocznych maturzystów skłania do następujących refleksji:

Wyniki osiągnięte przez tegorocznych maturzystów są lepsze od zeszłorocznych rezultatów ich kolegów. Szczególnie pozytywne jest to, że spadł odsetek uczniów, których prace zostały ocenione na zero punktów. Różnica ta wynosi 8 punktów procentowych. Najmniejsze natomiast różnice między zeszłoroczną a tegoroczną maturą widać w wynikach na pierwszym i drugim poziomie wymagań.

Tegoroczni zdający lepiej niż w zeszłym roku poradzi sobie z wymaganiami poziomu III i IV. W bieżącym roku uczniów takich było ponad 15% wszystkich zdających, w zeszłym roku natomiast wynik taki osiągnęło niewiele ponad 9%, różnica więc wyniosła ponad 6 punktów procentowych. Wyniki te są ważne z tego powodu, że jeżeli połączymy je z dobrym poziomem osiągniętym z części pierwszej (test) i drugiej (źródła) daje łącznie rezultat, będący przepustką na naj-

bardziej oblegane kierunki studiów, gdzie wymagany jest egzamin maturalny z historii na poziomie rozszerzonym.

Przyczyną takiego stanu rzeczy może być bardziej świadomy wybór przedmiotu maturalnego przez mniejszą liczbę uczniów niż w zeszłym roku. Być może znaczenie ma również popularność dziedzin historycznych na podstawie, których układane są tematy prac maturalnych. Tegoroczne wypracowania oparte były na bardziej popularnej wśród zdających historii politycznej w odróżnieniu od zeszłorocznych, które dotyczyły historii gospodarczej.

2.3 Kilka warunków dobrego wypracowania

Tradycyjnie najwięcej problemów przysporzyło tegorocznym maturzystom zadanie rozszerzonej wypowiedzi zwane potocznie wypracowaniem. Jego szczególne znaczenie polega na tym, że można za nie otrzymać stosunkowo dużo punktów (20 na 50 możliwych do zdobycia) i w związku z tym ma ono ogromny wpływ na końcowy wynik egzaminu. Sprawia trudność zdającym, ponieważ wymaga od nich nie tylko posiadania określonego zasobu wiedzy historycznej, ale również umiejętności formułowania przejrzystej i spójnej wypowiedzi pisemnej. Tematy pracy obejmują zwykle szeroki zakres zagadnień i problemów, są sformułowane dość ogólnie, co jest dodatkowym utrudnieniem dla maturzystów w odpowiednim ich zrozumieniu i interpretacji. Dodatkowym problemem dla maturzystów jest ograniczenie czasowe. Na dokładne przeanalizowanie tematu, selekcję materiału rzeczowego i napisanie pracy, uczniowie mają około półtorej godziny. Aby rozwiązać te problemy i przelamać opisane bariery, czyli napisać dobre wypracowanie, należy spełnić przynajmniej kilka kluczowych warunków.

Po pierwsze zdający musi pokazać, że zrozumiał temat. Powinien podać przynajmniej kilka faktów i wydarzeń świadczących o tym, że rozumiał polecenie, wtedy ma szansę na otrzymanie przynajmniej kilku punktów. Jeżeli tegoroczny maturzysta wybrał temat pierwszy (*Porównaj funkcjonowanie władzy monarszej we Francji i w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII wieku*) i opisał funkcjonowanie władzy monarszej w Rzeczypospolitej Obojga Narodów nie wspominając nic o Francji lub na odwrót, to oznacza, że nie rozumiał polecenia i w związku z tym dostaje zero punktów.

Po drugie, maturzysta powinien spełnić warunek poprawnego określenia ram chronologicznych i terytorialnych jako kryterium realizujące temat. Napisanie przez zdającego, że będzie zajmował się na przykład pozycją władzy monarszej w Polsce w XVII wieku nie decyduje o realizacji kryterium poprawnego umieszczenia tematu w czasie. Dobór materiału rzeczowego musi odpowiadać ramom chronologicznym określonym w poleceniu. Pisanie w związku z tym dokładnie o przywilejach szlacheckich z XIV i XV wieku nie jest poprawną realizacją kryterium umieszczenia wydarzeń w czasie. Tegoroczne tematy w zasadzie określały i czas i przestrzeń, w związku z tym zdający powinni je uszczegółowić, wyznaczając cezury czasowe i dokładniej określając terytorium. Niewątpliwym atutem każdego wypracowania jest wyznaczenie cezur wewnętrznych dla każdego tematu, nadają one pracy większą dynamikę i pokazują, że maturzysta rozumie złożoność procesów historycznych. Ilustracją może być w tym przypadku tegoroczny drugi temat (*Wyjaśnij, w jakim stopniu międzynarodowe uwarunkowania wpłynęły na stosunki polsko-francuskie w dwudziestoleciu międzywojennym*), w którym można było wprowadzić cezury wewnętrzne np. stosunki polsko-francuskie do traktatu w Locarno i po nim lub relacje między Polską i Francją w okresie istnienia Republiki Weimarskiej i po dojściu do władzy Hitlera.

Po trzecie, bardzo poważnym problemem dla uczniów jest dostrzeżenie złożoności procesów historycznych. Znalezienie związków między różnymi dziedzinami życia, polityką, gospodarką, kulturą. Maturzyści zbyt powierzchownie rozumieją polecenie, nie dokonują jego głębszej

analizy i jeżeli temat odnosi się na przykład do stosunków polsko-francuskich to oznacza dla nich, że chodzi o współpracę głównie na polu politycznym. Zapominają przy tym, że relacje między dwoma państwami to także współpraca gospodarcza, kulturalna, naukowa. Jeżeli natomiast temat dotyczy porównania władzy monarszej w siedemnastowiecznej Francji i Polsce to także koncentrują się przeważnie na aspekcie politycznym, tracąc z pola widzenia tak ważne ówczesnie dziedziny jak religia i gospodarka. Spełnienie powyższego warunku – dostrzeżenie złożoności procesów historycznych – dawało w tym roku możliwość wejścia na co najmniej trzeci poziom wymagań klucza punktowania, jeżeli zdający spełnił wymogi poziomu pierwszego i drugiego. W tej dziedzinie nastąpiła pewna poprawa, uczniowie starali się patrzeć na wydarzenia historyczne wielopłaszczyznowo.

Po czwarte, ważnym elementem dobrego wypracowania jest odpowiedni dobór i selekcja materiału rzeczowego. Jest to bowiem coroczne wyzwanie przed którym stają maturzyści piszący wypracowanie z historii, ale jest to również poważny problem dla każdego badacza, profesjonalnie zajmującego się tak rozległą dziedziną jak historia. Dla każdego ucznia źródłem, z którego czerpie wiedzę jest podręcznik na poziomie licealnym. Wydaje się, że na jego podstawie powinien dokonać odpowiedniego wyboru treści, którą zaprezentuje w pracy maturalnej. Duża odpowiedzialność spada w tym przypadku na nauczyciela, który w trakcie przygotowań do egzaminu kieruje ucznia i uczy selekcjonowania i hierarchizowania faktów oraz wydarzeń. W trakcie egzaminu pewną pomocą może być sporządzenie planu pracy, wypisanie w brudnopisie treści związanych z tematem oraz ułożenie ich w odpowiedniej hierarchii i porządku. Wskazówką dla zdających może być informator maturalny z historii oraz publikowany co roku klucz punktowania prac maturalnych, w którym w zależności od poziomu wymagań podane są przykłady wydarzeń, postaci i pojęć historycznych jako ustalenie dla egzaminatora. W temacie drugim tegorocznego arkusza, na trzecim poziomie wymagań umieszczono jako przykład wpływ na stosunki polsko-francuskie takich postaci, jak Józef Beck, Maxime Weygand. Podanie innych nazwisk i określenie ich wpływu na relacje polsko-francuskie pozwalało także na uzyskanie punktów za realizację tego kryterium.

Po piąte, ważnym elementem są związki przyczynowo-skutkowe, pozwalają one w pełni zrozumieć procesy historyczne, a co za tym idzie napisać dojrzałą, logiczną i spójną pracę historyczną. W tegorocznym kluczu punktowania wypracowania dostrzeżenie przynajmniej niektórych przyczyn i następstw wydarzeń pozwalało na otrzymanie punktów z drugiego poziomu punktowania. Maturzyści powinni starać się zaprezentować swoją wiedzę jako ciąg powiązanych ze sobą faktów i zdarzeń, które na siebie wzajemnie wpływają. Ilustracją tego problemu w tegorocznej maturze niech będzie przykład z tematu pierwszego – tzn. uwzględnienie wpływu polityki zagranicznej prowadzonej przez naszych władców (np. bliskie relacje z Habsburgami) na ich pozycję w Rzeczypospolitej. Kiedy zdający pokazuje, że w pełni rozumie procesy historyczne i zachodzące między nimi związki, ma szansę na otrzymanie pełnej liczby punktów na poziomie trzecim, oczywiście jeśli wypełni pozostałe kryteria charakterystyczne dla tego poziomu. Z rozumowaniem przyczynowo-skutkowym związane jest wyciąganie wniosków i formułowanie własnej oceny danego problemu. Jakość tej oceny nie polega na jej np. radykalizmie, ale przede wszystkim na wadze i sile argumentów, musi mieć poparcie w ustaleniach historiografii. Zdający nie ma obowiązku zajmowania jednoznacznego stanowiska w najbardziej gorących sporach i dyskusjach, które historycy toczą od wielu lat. Maturzysta, który aspiruje do najwyższej oceny powinien znać dorobek polskiej i nie tylko polskiej historiografii, z którego w odpowiednim momencie w sposób świadomy skorzysta.